

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 12. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-idm140209966943712/facsimile.pdf> (tilgået 05. maj 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

EPISTLER

at genrejse kritiserede historiske Personers Hæder. Holberg fulgte Moden og forsøgte at rehabilitere blandt andre Kardinal Fleury (Ep. 13) – men derefter parodierer han Genren med en *Ehrenrettung* eller Apologi for selveste Fanden! (Ep. 60). Den ironiske Skrivemaade benytter Holberg i nogle Epistler til et Slags provinsielt Kandestøberkollegium. Han fabrikerer altsaa en komisk Adressat, som kan sætte Pris paa et efter Holbergs realistiske Sans vanvittigt Projekt om en evigvarende Fred (Ep. 150). Det er ogsaa dette enfoldige Kompagni, som faar sendt den sprogligt effektive Parodi paa Svenskernes fantastiske Historieskrivning (Ep. 195), desuden en lignende ironisk Undersøgelse om Fugl Fønix (Ep. 247), samt nogle sarkastiske Raad til Forlæggerne (Ep. 126). Da Holbergs i øvrigt kære Elev, Magister Eilschow, forsøgte at fordanske en Mængde gængse Fremmedord, sammensætter Holberg et Brev i det nye og rensede Dansk! (Ep. 448). Naar Holberg i Epistlerne tegner komiske Karakterer, er hans Metode en ny, fra Den engelske Spectator, der har givet ham Ideen til en Række Pedanter i alle Fag (Ep. 12) og antagelig ogsaa til et Besøg hos berømte og omvurderede Personer i Dødsriget (Ep. 512). Det hænder, at Holberg gør humoristisk Udkast til en Karakter, som den københavnske Lykkejæger i Jylland (Ep. 156), eller udarbejder den, som Grækeren Theofrast og Franskmanden La Bruyère havde gjort (se Bind IX, S. 455–56), i alle Detaljer: det sker med Den punktlige Mand (Ep. 158), som er Epistlernes fornemste Karaktersatire.

Holberg slap ikke sine tidligere Værker af Syne og slet ikke Komediene. I Epistlerne siger han sin hvasse Mening om den nyere franske Komædie (Ep. 190), og han vedkender sig sin Smag for Plautus' kraftige kontante Komik (Ep. 195). Som Konsulent for det genaabnede Teater anbefaler han »Livet en Drøm« (Ep. 495), men fra-raader, med morsomme Citater, de nye og frække engelske Komædier (Ep. 241). Blandt Holbergs øvrige litterære Epistler mærker man sig den da meget aktuelle Drøftelse

INLEDNING

af Tragedien: Skal den være paa Vers eller i Prosa? (Ep. 453), den fornuftige Opfordring til den unge S. F. Suhm: foretag nyttige Oversættelser (Ep. 459) samt den helt forslskede Gendigtning af Theokrits 27. Idyl (Ep. 502).

Nogle af de skæmtsomme Epistler havde *Historie* som Emne. Til Epistlen om Fugl Fønix, som man ræsonnerer om uden at undersøge, om den har eksisteret (Ep. 247), svarer en teoretisk Udredning (Ep. 141). I sine Helte- og Heltindehistorier (se Bind VIII) havde Holberg biograferet historiske Personer hver for sig og derefter sammenlignet dem parvis. I Epistlerne forener han i een Artikel biografiske Træk og sammenlignende Karakteristik af to eller tre Personer (Ep. 13 og Ep. 128). Den førstnævnte giver samtidig Bidrag til Machiavellis Statsmandsbegreb; den sidste er en baade fornem og rørende Sammenstilling af den franske Feltherre Turenne og Holbergs egen Fader. Holberg begynder sit store Essay om Cromwell som Enkeltportræt, men er nu saa vant til Dobbeltportrættet, at han ender med en Sammenligning mellem Cromwell og Mazarin (Ep. 358). Holberg viser her en dybere Forstaaelse af Cromwells Karakter end i Danmarkshistorien; han trænger ligeledes først i de senere Epistler frem til at se Muhammed som andet end en kynisk Bedrager (Ep. 454). Det er da i disse Epistler, vi kan finde Holbergs historisk-psykologiske Tolkning af højst komplicerede religiøse Magthavere. – Holberg har desuden en hel anden Slags historiske Epistler, det kulturhistoriske Essay. Holberg havde i sit Bibliotek øjensynlig et kæmpemæssigt Konversationsleksikon, E. Chambers' Cyclopædia, hvis første Udgave var kommet 1728. Naar han udnytter dette i en Artikel om Kaffens, Teens og Tobakkens Historie, saa kombinerer han Tilbageblikket med Oplysning om sit eget Forhold til disse Nydelsesmidler (Ep. 91). Det er ligeledes sikkert paa Grundlag af en Haandbog, at der gives et Rids af Bygningskunstens Historie, fra Huleboligen til nyeste Bygninger. Men efterhaanden som den historiske Skildring nærmer sig Samtiden, bliver den et stadig tydeligere